Millise riigi kohus on pädev kohtuasjaga tegelema?

Bulgaaria

1 Kas pöörduda tuleks tavalisse tsiviilkohtusse või erikohtusse (nt töövaidluskohtusse)?

Tsiviilmenetluses lahendavad üldkohtud tsiviilõiguslikest suhetest tulenevaid vaidlusi ja muid õigusküsimusi ning teevad neis otsuseid (tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Grazhdanski protsesualen kodeks*) artikli 14 lõige 1) Mõnes suures regionaalses kohtus on eraldiseisev kaubanduskolleegium, mis tegutseb kriminaal- ja tsiviilkolleegiumist lahus.

Erandiks on hagid, mis esitatakse täitevvõimu asutuste ja nende ametnike ebaseaduslike aktide, tegevuse või tegevusetuse tõttu haldustegevuse käigus või selle tulemusena eraisikutele või juriidilistele isikutele tekitatud kahju hüvitamiseks. Neid kohtuasju on esimeses astmes pädevad arutama halduskohtud, kes lahendavad kõiki haldusasju, mis on seotud haldusdokumentide ja -lepingute väljaandmise, muutmise, kehtetuks tunnistamise või tühistamisega ning kaitsmisega haldusasutuste rikkumiste ja tegevusetuse eest. Erandiks on kohtuasjad, mis kuuluvad Bulgaaria kõrgeima halduskohtu (*Varhoven administrativen sad*) pädevusse. Muid erikohtuid tsiviilõiguse valdkonnas loodud ei ole.

Bulgaaria õiguse kohaselt võib kuriteoohver nõuda talle tekitatud kahju hüvitamist kas tsiviilkohtu- või kriminaalmenetluses, mis on algatatud süüdistatava vastu. Kriminaalmenetluses võib tsiviilhagi esitada nii süüdistatava vastu kui ka teise isiku vastu, kes kannab süüteoga tekitatud kahju eest tsiviilvastutust. Kohus võib siiski otsustada kriminaalmenetluses esitatud tsiviilhagi mitte menetleda. Sellisel juhul võib kannatanu esitada hagi ja kaitsta oma õigusi tavalises tsiviilkohtumenetluses.

2 Kui pädev kohus on tavaline tsiviilkohus (st see on kohus, kes asja menetleb), siis kuidas saan teada, millisesse tsiviilkohtusse pean ma pöörduma?

2.1 Kas madalama ja kõrgema astme tavaline tsiviilkohus on erinevad (nt maakohus kui madalama astme kohus ja ringkonnakohus kui kõrgema astme kohus) ning kui need on erinevad, siis milline neist on pädev minu asja arutama?

Rajoonikohus (*rayonen sad*) on peamine kohus, mis on pädev esimeses astmes arutama kõiki tsiviilasju, mille arutamine ei kuulu esimeses astmes regionaalse kohtu (*okrazhen sad*) pädevusse (tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikkel 103).

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 104 kohaselt kuulub esimeses astmes regionaalse kohtu pädevusse järgmiste kohtuasjade arutamine:

põlvnemise tuvastamise või vaidlustamise, lapsendamissuhte lõpetamise, eestkoste määramise või lõpetamise või järgmisega seotud kohtuasjad;

vara omandiõigus või muud asjaõigused, kui nõude summa on üle 50 000 leevi;

tsiviil- või kaubandusvaidlused üle 25 000 leevi suuruse summa üle (v.a elatisasjad, tööõiguse alusel esitatavad nõuded või loata tehtud kulutuste sissenõudmist puudutavad asjad);

äriühingu lubamatut, tühist või ebakorrektset registreerimist puudutavad kohtuasjad, mille arutamine seaduse kohaselt kuulub esimeses astmes regionaalse kohtu pädevusse;

nõuded (olenemata nende väärtusest), mis on esitatud regionaalse kohtu pädevusse kuuluva ühishagiga, kui need tuleb läbi vaadata samas menetluses;

vaidlus, mille lahendamine kuulub muude õigusaktide kohaselt regionaalse kohtu pädevusse.

Äriseaduse (*Targovski Zakon*) kohaselt menetleb selle seaduse alusel esitatud hagi, mille eesmärk on kaitsta oma õigusi äriühingu osanikuna, vaidlustada äriühingu osanike otsus, taotleda äriühingu asutamise tühistamist või äriühingu lõpetamist või algatada maksejõuetusmenetlus, äriühingu registreeritud asukoha järgne regionaalne kohus. Maksejõuetusmenetluse korral on pädev see regionaalne kohus, mille tööpiirkonnas asub maksejõuetusmenetluse alustamise taotluse esitamise ajal äriühingu peakontor.

Halduskohtud on pädevad esimeses astmes arutama kohtuasju, mis on seotud haldusasutuste ja nende ametnike ebaseaduslike aktide, tegevuse või tegevusetusega tekitatud kahju hüvitamisega.

Kriminaalmenetluses esitatud tsiviilhagi menetleb kohus, kelle pädevusse kuulub kriminaalasja menetlemine.

2.2 Territoriaalne pädevus (kas minu asja on pädev arutama A linna kohus või B linna kohus?)

2.2.1 Üldise kohtualluvuse põhireegel

Hagi tuleb esitada kostja elukoha või registreeritud tegevuskoha või peakontori järgsele rajoonikohtule (*районен съд*).

Juriidilise isiku vastu tuleb hagi esitada selle registreeritud tegevuskoha järgsele kohtule. Kui vaidlus puudutab otsetehinguid juriidilise isiku allüksuse või filiaaliga, võib hagi esitada ka allüksuse või filiaali asukohas pädevale kohtule.

Hagi riigi- või valitsusasutuse, sealhulgas selle üksuse või osakonna vastu tuleb esitada kohtule, mille tööpiirkonnas vaidluse aluseks olev õiguslik suhe tekkis. Kui see õiguslik suhe tekkis välisriigis, tuleb hagi esitada pädevale kohtule Sofias.

Hagi isiku vastu, kelle aadress ei ole teada, tule esitada kohtule, mille tööpiirkonnas asub selle isiku advokaadi või esindaja elukoht, või kui see ei ole võimalik, siis kohtule, mille tööpiirkonnas on hageja elukoht. See kehtib ka juhul, kui kostja elukoht on väljaspool Bulgaariat. Kui ka hageja elukoht on väljaspool Bulgaariat, tuleb hagi esitada pädevale kohtule Sofias.

Hagi alaealise või isiku vastu, kellel puudub õigusvõime, tuleb esitada kohtule, mille tööpiirkonnas on tema esindaja elukoht.

Kui hagi puudutab pärandit, testamendi täielikku või osalist tühistamist, pärandvara jagamist või selle vabatahtliku jagamise tühistamist, tuleb see esitada kohtule, mille tööpiirkonnas pärand avanes. Kui surnud isik on Bulgaaria kodanik, kuid pärand avanes väljaspool Bulgaariat, tuleb pöörduda surnud isiku viimase Bulgaarias asunud elukoha või vara asukoha järgsesse kohtusse.

2.2.2 Erandid

2.2.2.1 Millal võib valida, kas pöörduda kostja elukohajärgsesse kohtusse (üldise kohtualluvuse alusel kindlaksmääratud kohus) või mõnda teise kohtusse?

Hagi, mis puudutab lepingust tuleneva rahalise nõude täitmist, võib esitada kohtule, mille tööpiirkonnas on kostja praegune elukoht.

Elatisnõude võib esitada ka kohtule, mille tööpiirkonnas on hageja elukoht.

Töötajad võivad esitada hagi tööandja vastu ka oma alalise töökoha järgi.

Töövaidlused, mille poolteks on ühelt poolt välisriigi isikud, äriühingud või ühisettevõtted, kelle registreeritud tegevuskoht on Bulgaarias, ja teiselt poolt nende heaks Bulgaarias töötavad välisriigi töötajad, kuuluvad tööandja registreeritud tegevuskoha järgse kohtu pädevusse, kui pooled ei ole kokku leppinud teisiti.

Töövaidlused, mille pooleks on Bulgaaria tööandjate heaks välisriigis töötavad Bulgaaria kodanikud, kuuluvad Sofia kohtute pädevusse, kui kohtuasi algatatakse tööandja vastu, ja töötaja Bulgaarias asuva elukoha järgse kohtu pädevusse, kui kohtuasi algatatakse töötaja vastu.

Hagi, mis puudutab õigusvastaselt tekitatud kahju, võib esitada kahju tekkimise koha järgsesse kohtusse.

Kui hagi esitatakse eri kohturingkondades elavate/asuvate kostjate vastu või kui hagi puudutab mitmes kohturingkonnas asuvat vara, võib selle esitada hageja valikul ühes asjaomases kohturingkonnas.

2.2.2.2 Millal peab valima teise kohtu, mitte kostja elukohajärgse kohtu (üldise kohtualluvuse järgi kindlaksmääratud kohus)?

Hagi, mis puudutab vara asjaõigusi, kaasomandi jagamist või kinnisasja omandiõiguste piiritlemist või taastamist, tuleb esitada vara asukoha järgsele kohtule. Hagi, mis puudutab vara asjaõigusi kinnitavat lepingut või kinnisasja omandiõigust kinnitava lepingu ülesütlemist, lõpetamist või tühistamist, tuleb esitada vara asukoha järgsele kohtule.

Hagi, mille esitab tarbija või mis esitatakse tarbija vastu, tuleb esitada kohtule, mille tööpiirkonnas on tarbija praegune elukoht, ja kui praegune elukoht ei ole teada, siis kohtule, mille tööpiirkonnas on tarbija alaline elukoht.

Hagi, mis puudutab hüvitise maksmist kindlustusseadustiku (*Kodeks za zastrahovaneto*) alusel ja mille kahjukannataja esitab kindlustusandja, tagatisfondi (*Garantsionen fond*) või Bulgaaria liikluskindlustusfondi riikliku büroo (*Natsionalno byuro na balgarskite avtomobilni zastrahovateli*) vastu, tuleb esitada kohtule, mille tööpiirkonnas oli hageja alaline elukoht või registrijärgne asukoht kindlustusjuhtumi toimumise ajal või mille tööpiirkonnas kindlustusjuhtum toimus.

Hagi, mis esitatakse kuriteoga tekitatud kahju hüvitamiseks, tuleb esitada kriminaalmenetluse toimumise ajal kohtule, kus kriminaalasja arutatakse.

2.2.2.3 Kas pooled võivad valida kohtu, mille pädevusse asi tavaliselt ei kuulu?

Õigusnormidega kindlaks määratud kohtualluvust ei saa pooltevahelise lepinguga muuta.

Varaga seotud vaidluse pooled saavad siiski territoriaalse kohtualluvuse normidest kõrvale kalduda, sõlmides kohtualluvuse kokkuleppe, millega määratakse vaidlust lahendama teatav kohus. See ei ole siiski võimalik, kui hagi puudutab vara asjaõigusi, kaasomandi jagamist, kinnisasja omandiõiguste piiritlemist või taastamist, vara asjaõigusi kinnitavat lepingut või kinnisasja omandiõigust kinnitava lepingu ülesütlemist, lõpetamist või tühistamist, mille puhul on territoriaalne kohtualluvus seadusega kindlaks määratud.

Kui hagi puudub tarbijakaitset või tööõigust, kehtib pooltevaheline kokkulepe selle kohta, millise kohtu pädevusse asi kuulub, ainult juhul, kui see sõlmiti pärast vaidluse tekkimist.

Omandivaidluse pooled võivad leppida kokku, et vaidlus lahendatakse vahekohtumenetluses, kui see ei puuduta asjaõigust või kinnisasja, elatist või tööõigust. Vahekohtumenetluse algatamiseks peavad kõik menetlusosalised sõlmima eraldi menetluskokkuleppe (*арбитражно споразумение* ehk vahekohtukokkulepe). Vahekohus võib tugineda asjakohastele rahvusvahelise õiguse allikatele ja konkreetsele Bulgaaria allikale – rahvusvahelise kaubandusarbitraaži seadusele (*Законът за международния търговски арбитраж*).

Selle seaduse kohaselt tähendab vahekohtukokkulepe seda, et kõik menetlusosalised paluvad vahekohtul lahendada nende teatava lepingulise või lepinguvälise suhte raames tekkida võiva või tekkinud vaidluse või selle osa. Kokkuleppe võib vormistada muu lepingu vahekohtuklausli või eraldi kokkuleppena. Vahekohtukokkulepe peab olema kirjalik. Vahekohus võib olla alaline organ või loodud spetsiaalselt konkreetse vaidluse lahendamiseks. Vahekohus võib kokku tulla väljaspool Bulgaariat, kui ühe menetluspoole tavapärane asukoht, põhikirjajärgne tegevuskoht või keskjuhatus on seal.

3 Kuidas saada teada, millisesse kohtusse tuleks pöörduda, kui asi on erikohtu pädevuses?

Tsiviilõiguse valdkonnas on ainsad Bulgaarias tegutsevad erikohtud halduskohtud.

Hagi täitevvõimu asutuste vastu ja tekitatud kahju hüvitamiseks võib esitada halduskohtule, mille tööpiirkonnas kahju tekitati või kus on kannatanu praegune elukoht või registrijärgne asukoht. Kui samal ajal vaidlustatakse ka haldusakt, tuleb hagi esitada kohtule, mille tööpiirkonnas on kaebaja alaline elukoht või registrijärgne asukoht (haldusmenetluse seadustiku (*Administrativno protsesualen kodeks*) artikli 133 lõige 5).

Kõik haldusasjad kuuluvad halduskohtute pädevusse, välja arvatud need haldusasjad, mis kuuluvad Bulgaaria kõrgeima halduskohtu pädevusse. Bulgaaria kõrgeim halduskohus on pädev arutama asju esimeses astmes, kui soovite vaidlustada muu avaliku sektori asutuse kui kohaliku omavalitsuse volikogu määrust, ministrite nõukogu, peaministri, asepeaministri või ministri määrust, kõrgema justiitsnõukogu otsust, Bulgaaria keskpanga presidendi määrust või muud määrust, mille puhul on seaduse kohaselt asja esimeses astmes pädev arutama Bulgaaria kõrgeim halduskohus.

Viimati uuendatud: 10/09/2021

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õigusalase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.